

Sõbra silmad

Hea loomasõber!

Teine elektrooniline *Sõbra Silmade* number on Sinu ees. *Sõbra Silmadele* teevad kaastööd paljud toredad ja targad loomaarstid, kes kirjutavad meie lemmikute haigustest ja jagavad nõuandeid nende õige hoolduse kohta. Samuti leiad siit juhatusi hea loomapidamistava kohta. Kindlasti on Sul ka tuttavate hulgas palju loomasõpru, kellega *Sõbra Silmade* kasulikku infot jagada. Sõber saab lihtsalt registreeruda [siin](#)

NB! Liitu uudiskirjaga ja anneta varjupaikadele 10 krooni!

Selles numbris:

[::Dr. Sterni Heategevusfond toetab kodutuid loomi](#)

[::Käpad — koera ja kassi liigutav jõud](#)

[::Mured ja hirmud seoses lemmiku steriliseerimise-kastreerimisega](#)

Ilusat talve soovides
Katrin Tilk,
Dimela reklaamijuht

Dr. Sterni Heategevusfond toetab kodutuid loomi

2005. aasta sügisel alustas tegevust **Dr. Sterni Heategevusfond**, mis toetab kodutuid loomi. Igalt ostetud Dr. Sterni toote kilogrammilt koguneb Dr. Sterni Heategevusfondi 1 kroon.

Fondil on kolm peamist eesmärki:

- Harida loomaomanikke, kuidas vältida lemmikloomade soovimatut järelkasvu
- Julgustada inimesi varjupaikadest loomi võtma
- Toetada varjupaikadesse sattunud loomi

Abi vajavad varjupaigad ja hoiukodud valib fond välja koostöös Eesti Loomakaitse Seltsiga.

Heiki Valner Eesti Loomakaitse Seltsist (ELS) tõdeb, et loomapidamiskultuur on kõikides endistes ida-bloki riikides madal ja varjupaigad on halvas seisus. Paljudes riikides on tänaseks loodud juba nn „no kill shelter“ varjupaiku, kus loomi ei hukatagi. Eesti on tänaseks aga jõudnud sinnamaale, et varjupaika sattunud looma elu garanteeritakse ainult kaheks nädalaks. Valneri sõnul on mõnes varjupaigas loomi hukatud ka enne kahte nädalat, sest ruumi lihtsalt

napib või üritatakse toitmiskuludelt kokku hoida. ELS on Riigikogule esitanud ettepaneku, et loomade hoiuaega pikendataks vähemalt kolme nädalani. Seni on see seaduse parandusettepanek tagasi lükatud.

Suhtumine kodututesse loomadesse näitab ühiskonna sotsiaalset küpsust. „Märgid näitavad, et Eesti hakkab jõudma arenenud maade tasemele. Aegamööda levib teadmine, et lemmikloomade sigivuse piiramine on suhteliselt lihtne ja arukas inimene väldib oma loomalt soovimatuid järglasi. Vastutustundetu lemmikloomade paljundamine ja hülgamine ongi varjupaikade täitumise peamine põhjus,“ ütleb loomaarst **Janne Orro**.

Novembri teisel nädalal andis Dimela varjupaikadele üle 2009. aastal Dr. Sterni Heategevusfondi kogunenud ligemale 250 000 krooni eest kassi- ja koeratoitu. Dimela juhataja **Kadri Kullman** sõnas, et jõulueelne pime aeg on kõige õigem aeg heategevuseks, sest aasta lõpus hakkavad varjupaikade rahad reeglina lõppema. „Toetame kodutud loomi peamiselt missioonitundest ja meil on suur sisemine usk, et mida rohkem antud valdkonda abistame, seda intelligentsemaks see muutub.”

Ka Tartu varjupaiga juhataja Mairi Peiponen on abi üle rõõmus: „Tänu sellele, et ei pea toidule raha kulutama, saame steriliseerida-kastreerida palju rohkem kasse. Nüüd on neile võimalik palju kergemini ka uued kodud leida.”

2009. aasta kokkuvõttena andis Dr. Sterni Heategevusfond välja 3624 kg Dr. Stern kassitoitu ja 1128 kg koeratoitu ligemale 250 000 krooni väärtuses.

Varjupaigati jagunes toit järgmiselt:

- Tartu 864 kg Dr. Stern kassitoitu, 120 kg koeratoitu Revelj
- Tallinn 100 kg Dr. Stern kassitoitu
- Viljandi 864 kg Dr. Stern kassitoitu, 720 kg koeratoitu Revelj
- Võru 720 kg Dr. Stern kassitoitu, 288 kg koeratoitu Revelj
- Valga 864 kg Dr. Stern kassitoitu
- ELS 216 kg Dr. Stern kassitoitu

Käpad — koera ja kassi liigutav jõud

Kui inimestel on igaks aastaajaks sobivad jalanõud ning vanade kuludes ostetakse uued, siis koerad ja kassid peavad hakkama saama ühtede ja samade “jalanõudega” aastaringelt. Seepärast oleks vaja mõelda nende hooldusele, et “jalavarjud” kaua püsiks ja probleeme ei põhjustaks.

Selleks, et käpahooldus kulgeks sujuvalt ja positiivses meeleolus, tuleb juba varakult valmistuda. Nii kutsikaid kui kassipoegi tasub juba noores eas harjutada sellega, et nende käppi ja varbaid katsutakse ning küüsi uuritakse ning noort looma tuleks rahulik olemise eest premeerida. Samuti tasuks kutsikaid harjutada küüntelõikusega, et täiskasvanueas probleeme vältida. Kui parasjagu pole midagi lõigata, võib lihtsalt imiteerida küüntelõikust. Juhul, kui loomaomanik pole kunagi varem küüsi lõiganud ja ei tea täpselt, kust ja kui palju lõigata, tasub alati kutsikas või kassipoeg kaasa võtta ja loomakliinikust läbi astuda ning paluda ettenäitamist. Liiga pikad küüned pole head, sest need raskendavad koeral liikumist ning pikapeale võivad

põhjustada liigeseprobleeme.

Tubastel kassidel võib ka küüsi lõigata, seda esiteks mööblikahjustuste vähendamiseks. Siiski tuleks kassi õpetada ka kraapimispuud kasutama. Küünelõikust ei soovita teha õueskäivatel kassidel, et neile jääks võimalus ohu eest kõrgemale põgeneda. Ja muidugi ei tohiks unustada looma hea käitumise eest kiita ja premeerida.

Aeg-ajalt tuleks ka täiskasvanud loomal käpad üle vaadata, kas padjandid on terved ega varbavahed punased pole või küüned liiga pikad. Kui koer või kass lonkab või ei toeta käppa maha, tasuks esimese asjana üle kontrollida, ega midagi pole käppa astunud ning vajadusel konsulteerida loomaarstiga. Väiksemate käpavigastuste puhul tuleks haav puhastada ning hoida kuivana, õues käies kaitsta haiget kohta mustuse eest ning mitte lasta loomal seda lakkuda. Suuremate värskete vigastuste korral (näiteks klaasikilluhaavad) tasuks haav puhastada ja kinni siduda ning esimesel võimalusel konsulteerida loomaarstiga.

Linnakoertel esineb suviti ka probleem, et asfalteeritud tänavatel jalutades kleepub pigi käpa alla. Kui selline asi on juhtunud, tuleks püüda pigi käpa alt kätte saada ning vajadusel karvad ära pügada, muidu on oht nahapõletiku tekkeks. Juhul kui koer kipub liiga sageli käppi lakkuma ning varbavahed on muutunud punaseks, tuleks kõigepealt sellist tegevust takistada (kas keelata või üksiolemise ajaks krae kaela panna). Seejärel tuleks välja selgitada liigse lakkumise põhjus — kas loom on stressis, teda vaevab igavus ning käppi lakutakse asendustegevuse leidmiseks või on hoopis tegu naha- või liigeseprobleemidega.

Karvaste käppadega koerte omanikele on kevadine ja sügisene poriaeg üks paras nuhtlus, kuna käppadega kantakse suures koguses pori tupp. Samuti tekivad talvel pikkadesse varbakarvadesse lumeklombid, mis raskendavad koera liikumist. Selliste murede vastu aitab sageli varbakarvade lühemaks lõikamine, kuid samas tuleks ka meeles pidada, et karvadel on ka looduslik osa käpa kaitsmisel näiteks kuuma asfaldi või külma jää või lume eest. Talvel tasuks vältida ka soolatatud teid, kuid kui see pole võimalik, tuleks koju jõudes koera käpad pesta ning hoolikalt kuivatada. Kui peale pikemat jalutuskäiku lumes on koera käppade küljes hulgaliselt jää- ja lumeklompe, tuleks need esimesel võimalusel eemaldada. Talvisel hooajal on heaks abivahendiks ka käpavaha — selle kasutamine hoiab padjandid elastsed, ei lase neil liigselt kuivada ja praguneda ning samuti ei lõhu jääkoorik nii palju padjandeid. Jääkooriku poolt lõhutud käpad on talvisel perioodil esinev probleem. Kui selline õnnetus on juhtunud, tasuks koera käpad puhastada ning kuivatada ning mitte lasta koeral neid lakkuda ja muidugi tuleks vältida jääkoorikuga kaetud lumes liikumist käppade paranemiseni.

Kui nii kutsikat kui kassipoega on harjutatud käppade katsumisega, on täiskasvanud loomaga kergem vajalikke toiminguid teha. Kui hetkel käppadega mingeid probleeme pole, tasuks neid siiski aeg-ajalt kontrollida, et avastada võimalikud probleemid algusjärgus. Lisaks on korras käppadega lemmikul tunduvalt parem oma loomaasju ajada.

*Jaana
Kogemustega koeraomanik*

Salujõe,

Mured ja hirmud seoses lemmiku steriliseerimise-kastreerimisega

Kuidas pikendada teie lemmiku eluiga ja muretut koosveedetud aega? Selleks soovivad loomaarstid emaseid loomi steriliseerida ja isaseid kastreerida. Peamiseks põhjuseks on küll soovimatute järglaste kindel vältimine, kuid tähtsusetu pole ka see, et kastreeritud/steriliseeritud loomad elavad reeglina kauem.

Selleks, et ära hoida suguhormoonidest tingitud käitumist, on ka teisi võimalusi kui suguorganite (emastel munasarjad ja emakas, isastel munandid) kirurgiline eemaldamine. Näiteks võib süstida hormoone või hormoonilaadseid aineid. Kuid siinkohal peab mainima, et tervise seisukohalt on lõikus loomale kõige parem, samuti on see omaniku jaoks ühekordne väljaminek. Kindlasti on iga kirurgiline protseduur seotud teatud riskidega, kuid hormoonide süstimine on tunduvalt ohtlikum. Pikemas perspektiivis võib pidev hormoonravi ka lõikusega lõppeda, kuid siis tulevad mängu juba looma kõrge vanus, põletikuline või kasvajaline protsess, mis suurendavad riske.

Miks steriliseerida/kastreerida?

Peamiseks põhjuseks on emasloomade jooksuaja välistamine. Koertel kaasneb jooksuajaga veritsemine, kassidel innaajale iseloomulik häälitsemine; tüütud isasloomad ning loomulikult soovimatud järglased. Isaste loomade puhul lõpeb pärast kastreerimist enamasti uriiniga märgistamine, kaklused ja loom püsib rohkem oma territooriumil. Steriliseeritud/kastreeritud loomadel vähendatakse meditsiinilisi riske nagu piimanäärmete kasvajakasv, emakapõletik, munasarja kasvajakasv-tsüstid, tupe väljalangemine; isastel healoomuline eesnäärme suurenemine, eesnäärme põletikud, perineaaladenoomid-songad ja munandite kasvajakasv.

Pahaloomulised piimanäärmete kasvajakasv on üheks suurimaks mureks emastel koertel. Norras tehtud uuringute põhjal leiti, et kõigist emaseid koeri tabandavatest kasvajakasvatest on 53% piimanäärmetes ning 30% neist on pahaloomulised. Steriliseerimine enne esimest jooksuajaga vähendab kasvajakasvate teket 0,5%, pärast esimest 0,8% ja pärast teist 26%. Hilisem steriliseerimine ei oma selles osas enam tähtsust. Kassidel esinevatest piimanäärme kasvajakasvatest on suurem osa pahaloomulised ja nagu koertelgi vähendab enne esimest eluaastat steriliseerimine piimanäärme kasvajakasvate ohtu tunduvalt.

Püometra e mädaemakas on järgmine suurem risk emastel koertel. Rootsis tehtud uuringute põhjal tekib 23% emastest koertest enne kümnendat eluaastat püometra. See on küll kirurgiliselt ravitav ja ajutiselt ka ravimitega kontrolli all hoitav haigus, kuid 4% juhtudest lõppeb see surmaga.

Healoomuline eesnäärme suurenemine tekib üle 80% isastest loomadest, kes on üle viie aasta vanad. See võib hiljem viia eesnäärme põletike, tsüstide ja abstsessideni, põhjustades tõsiseid terviseprobleeme. Kastreerimine aitab seda kõike ära hoida. Kindlasti vähendab kastreerimine nii koerte kui kassidega juhtunud õnnetusi, kuna nad on lihtsalt kodusemad. Jäävad ära märgistamised ja kaklused territooriumi pärast. Loomulikult ei saa kõike seda väita 100% ulatuses.

Müüdi teine pool

Üheks oluliseks kõrvalmõjaks on ülekaalulisus, mis mõjutab nii isaseid kui emaseid koerikasse. Ülekaal viib aga teiste terviseprobleemideni nagu diabeet või kilpnäärme alatalitus. Lahendus on siin lihtne — kõrge energiasisaldusega toit tuleb vahetada lahjema vastu. Uuringud tõestavad, et enne esimest eluaastat steriliseeritud/kastreeritud loomad on edaspidises elus aktiivsemad ja justkui lapsemeelsemad. Kuid alati rõhutatakse seda, et looma aktiivsuse määrab kõige rohkem tema omanik. Kindlasti ei halvenda steriliseerimine/kastreerimine looma töövõimet, pigem tõstab seda.

Teiseks tõsiseks kõrvalmõjaks peetakse emasloomade kusepidamatust, mis näib tekkivat 4-20% ja just enne esimest jooksuaega steriliseeritud loomadest. Täpset tekkepõhjust veel ei teata, kuid olulisteks faktoriteks peetakse looma kehakaalu ja tõugu. Eelsoodumustega on rottweilerid, dobermannid, šnautserid.

Teisteks võimalikeks probleemideks steriliseeritud/kastreeritud loomadel on suurenenud risk põie- ja eesnäärme kasvaja ning luusarkoomide tekkeks, mida siiski esineb vaid väga vähestel loomadel.

Jutu lõpetuseks tahan öelda, et kuna meil on väga palju kodutuid loomi, tuleb meil oma lemmikloomapopulatsioon kontrolli all hoida ja seda just steriliseerimise/kastreerimise teel. On teada, et steriliseeritud/kastreeritud loomad elavad oma liigikaaslastest tunduvalt kauem. Oluline on teha otsused iga lemmiku puhul eraldi, võttes arvesse tema vanust, sugu, tõugu ja elukeskkonda.

Laura
Männimäe kliiniku loomaarst

Linntamm,